

Inventering av groddjur i Gullabo socken (Torsås kommun) under en 10-årsperiod, åren 2016-2025

Värdefullt lekvatten med observationer av minst tre arter; långbensgroda, mindre vattensalamander och större vattensalamander. Vattnet utgörs av en liten grävd damm med omgivande skog, beläget strax väster om Kyrkebo. Foto: Carl-Johan Månsson, 19 mars 2020. I slutet av maj hade vattennivån sjunkit med 50-100 cm.

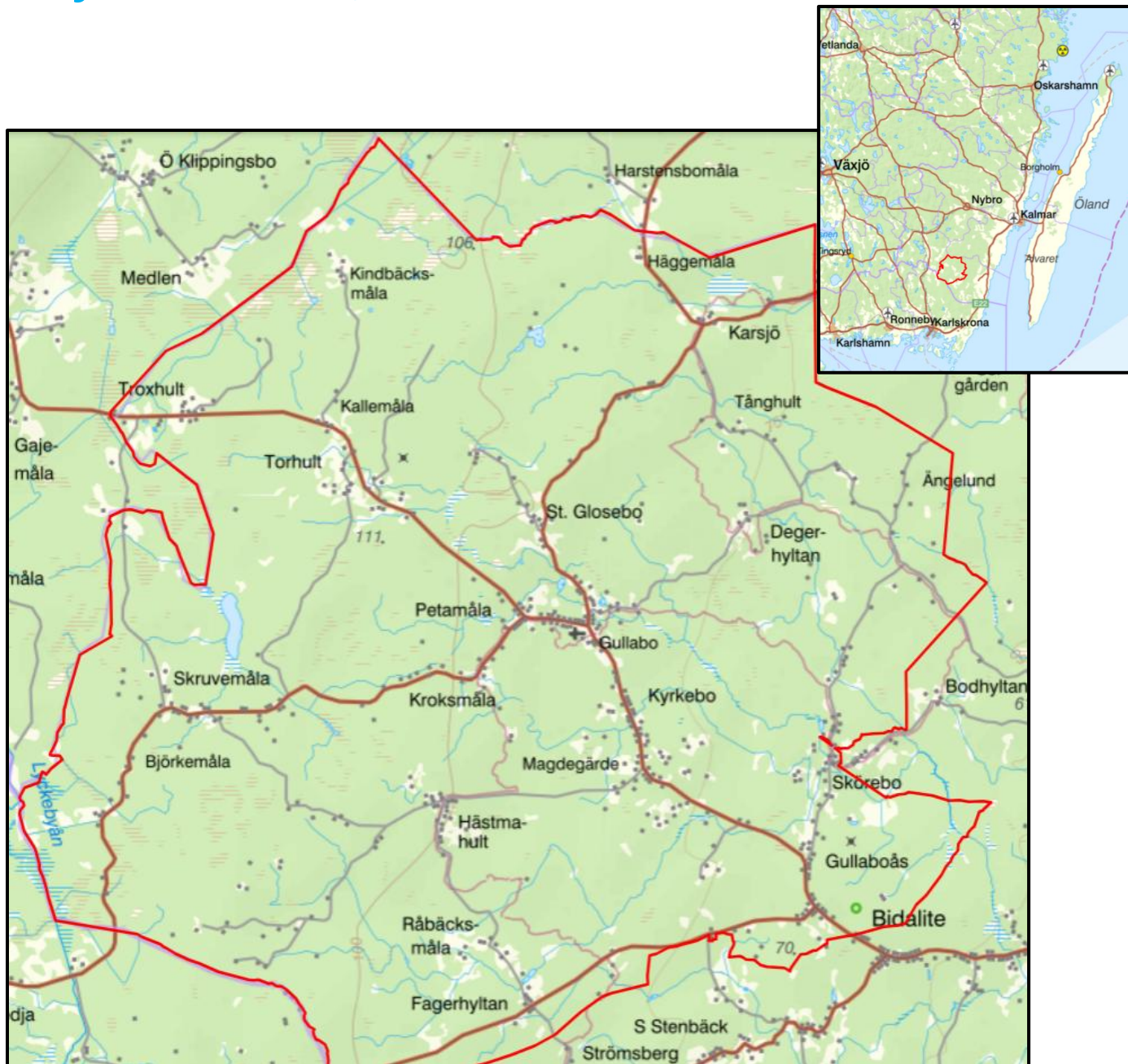
Av Carl-Johan Månsson, biolog

2025-12-29

Groddjuren är mycket bra att fokusera på i vattenarbetet och vid naturhänsyn!

Nu får min dotter fortsätta inventera i en framtid om/när hon önskar.

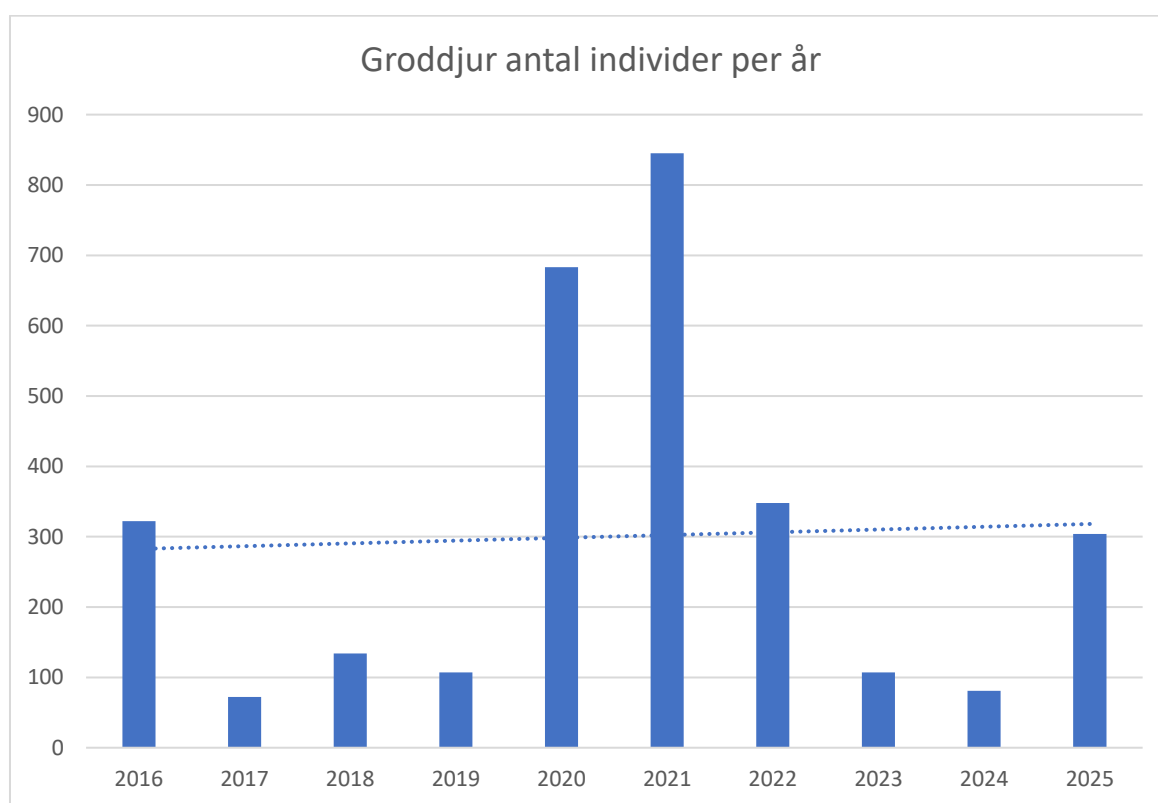
Gullabo socken ligger i västra delen av Torsås kommun, södra Kalmar län.

Sammanfattning

Totalt har undertecknad gjort 233 fynd av groddjur i Gullabo socken perioden 2016-2025. Ca 50 lokaler har noterats med groddjur. Totalt har ca 2600 djur/äggklumpar dokumenterats.

Långbensgroda har varit vanligaste arten i antalet djur och ägg som observerats, hela 1069 djur/äggklumpar. Några få värdefulla leklokaler som nyttjas varje år ger detta större antal. Vanlig padda kommer därefter med 973 djur. Åkergroda och mindre vattensalamander var ungefär lika vanliga i antalet djur, ca 250 st. Större vattensalamander är ovanlig i området, endast 101 djur har observerats på endast fyra lokaler.

Det förefaller inte som om groddjuren har någon tydlig trend för de 10 åren. Möjligen går det att se en viss positiv trend för långbensgrodan. Arten har ökat i dess kärnområde som återfinns i sydöstra regionen. Annars tycks det blivit något färre observationer av vuxna åkergrodor men troligen har värdebetingelser och när man varit ute på säsongen en stor betydelse. Statusen som helhet för groddjuren i området bedöms vara relativt god.

Antalet groddjur per år 2016-2025.

För att gynna groddjuren föreslås det att fler dammar, upp till 20x20 m i storlek, anläggs i landskapet och att de görs upp 1,5 m djupa. Dammarna kan läggas i områden där det utifrån denna inventering finns viktiga groddjursområden och stråk med groddjur. Kanterna anläggs så flacka som möjligt. Områden som dikats ut kan återvätas med dikesproppar för att bibehålla vatten i landskapet. Betesdjur och röjning kommer behövas framöver för det är tydligt att områden snabbt växer igen.

Ett typisk lagd äggklump från långbensgroda, under vattenytan på en gren. 2017-04-14.

Bakgrund och metoder

Gullabo socken är ett sjöfattigt område med låg nederbörd. Detta gör att många småvatten torkar ut på sommaren. Detta är positivt ur aspekten att fisk inte etableras men ett vattnet får inte torka ut alltför tidigt, helst ska vatten finnas fram till och med juli månad. Sjöfattigt ja men mycket vatten finns i perioder. Högt grundvatten under vinterhalvåret gör att många områden innehåller vattenmiljöer. Dessa kan ses som småvatten i skogen och dricksvattendammar för betande djur. På flera håll finns vattensamlingar som skapats genom olika markgrävningar. Groddjur är en bra grupp att undersöka då dessa behöver olika typer av miljöer för lek (vattenmiljö), uppväxt (vattenmiljö/land), födosök (landmiljö) och övervintring (landmiljö). Områden med en variation i landskapet har ofta bättre kvalitet. På detta sätt är närvaro av flera arters groddjur en signal för välfungerande naturområden, där ofta andra värdefulla arter påträffas. Värdefulla fynd har gjorts av undertecknad senaste åren av arter som sandödlor och hasselsnok vilket tyder på att viktiga naturområden finns, ofta insprängt mellan stora arealer produktionskog. Bland arter som speciellt riktades in på vid inventeringen kan nämnas långbensgroda, som är rödlistad nära hotad, NT (Rödlistan 2020) samt större vattensalamander, som är skyddad enligt EU:s art och habitatdirektiv. Båda dessa arter är krävande. Andra arter som är vanligare totalt sett och som också ingått är åkergroda, vanlig padda och mindre vattensalamander. Vanlig groda som nationellt är den vanligaste grodarten är ovanlig i sydöstra regionen. Åkergroda är upptagen i Artskyddsförordningen. Samtliga groddjur är fridlysta.

Under 10-årsperioden 2016-2025 har ett 50-tal småvatten och dammar ingått i inventeringen. Fynd har gjorts under hela året men inventeringen har främst koncentrerats till perioden då groddjuren

leker, mars-maj. Inventeringen skedde främst visuellt genom att leta efter ägg och vuxna djur, dagtid. I några fall handlade det om fältbesök på kvällen i mörker där pannlampa användes. Inventeringen utfördes av Carl-Johan Månsson, som också varit initiativtagare till arbetet. Fynden har lagts in i rapporteringsdatabasen Artportalen, i flera fall med foton.

pH har mätts med en utrustning från Lovibond.

Syftet med inventeringen var att öka kunskapen om förekomster och att inleda en systematisk kontroll av groddjur i området, något som tidigare saknats. Rapporten är tänkt att kunna användas som planeringsunderlag inför ett större projekt, som information till markägare, för restaurering av miljöer eller skapande av nya grodvatten och som kunskapskälla. Inventeringen kan ses som en del i vattenarbetet och skydd av värdefulla våtmarksmiljöer.

Inventeringen ska inte ses som heltäckande på något sätt men ger en bra grund. Det finns många ytterligare vatten att inventera.

Rapporten har lagts ut på Carl-Johan Månssons hemsida www.cjnatur.com för att kunna läsas och spridas.

Gullabo Socken ligger i Torsås kommuns västra delar på en höjd över havet mellan runt 60 meter över havet i sydost och som högst i nordväst där det är en höjd på 110 meter över havet. Från Gullabo är det fågelvägen ca 20 km rakt ut till kusten.

Korta artbeskrivningar

Det finns vad vi känner till sex olika groddjur som vi hittar i och runt Gullabo; vanlig groda (ovanlig art i sydöstra regionen), åkergroda (vanlig art), vanlig padda (vanlig art), långbensgroda (relativt vanlig art men ganska krävande och rödlistad) samt större och mindre vattensalamander (ganska ovanlig art respektive ganska vanlig art). Det har florerat rykten om "gröna grodor", alltså lövgroda eller ätlig groda men trots vissa eftersökningar har inga individer hittats. Om dessa skulle finnas handlar det troligen om utsättning, som finns exempel på i landet, bland annat i kalmарtrakten. En artikel skrivs gällande en gröngroda från Kalmar län (C-J, dec 2025).

Vanlig groda

En av de vanligaste arterna i landet, finns i princip i hela Sverige. Föredrar fiskfria vatten och leker i våtmarker, diken, dammar och i översvämmade strandzoner längs sjöar. Leker runt april månad. Typiska karaktärer hos de vuxna djuren är en skiftande mörk färg och trubbig nos. Har ett knorrande spelläte. Hanarna kan få en blåaktig haka vid leken men är aldrig så ljusblå på större delen av kroppen som åkergrodan.

Vanlig groda med sin typiska trubbiga nos.

Åkergroda

Liknar vanlig groda men har spetsigare nosparti och ofta ljusare färger. Hanen får vacker blå färg vid leken som företas gemensamt med många individer och med ljudligt spel (ploppande ljud). Rommen läggs ofta i sjök. Finns i en stor del av landet. Kan ibland samlas i stort antal vid leken och är relativt tålig art för surare vatten.

Åkergodan är ofta ljus i färgen.

Vanlig padda

En tålig art som klarar surt vatten och fisk bättre än de övriga arterna. Är lätt att känna igen med sitt knottriga skinn, sin bruna färg och att den kan bli stor. Leken sker genom att hanen klamrar sig fast på honan, romsträng läggs runt vegetation. Finns i princip i hela landet.

Vanlig padda kan ofta samlas i stort antal i sjöar och dammar där de lägger sina äggsträngar.

Mindre vattensalamander

Finns i småvatten upp till södra Norrland. Leker helst i fiskfria vatten såsom våtmarker, skapade småvatten och dammar med olika karaktär och storlek. En ganska tålig art som leker i april-maj då äggen läggs ett och ett på vegetation. Ynglet lever i vattnet fram till sommaren då den går upp på land. Övervintringen sker på land i frostfritt läge i ett stenröse, under stubbar eller hålor i marken. Det är viktigt att det finns bra landmiljöer med bryn, hagmarker och död ved. Trädgårdar med lite mer vildkaraktär uppfyller ofta artens krav.

Den mindre vattensalamandern har ett ljust streck som går genom ögat.

Större vattensalamander

Arten har troligen minskat i och med ett förändrat landskap och var rödlistad mellan åren 2000-2005. Ingår i EU:s habitatdirektiv och har haft ett nationellt åtgärdsprogram. Arten är relativt krävande; det ska finnas bra landmiljöer, god vattenkvalitet (högt pH) och det ska finnas vatten länge på säsongen. Arten finns utbredd i en stor del av södra Sverige, upp till Norrlandsgränsen där populationen avtar. Artdatabanken uppger att det kan finnas 500-600 småvatten med arten men att det finns stora kunskapsluckor. Utifrån att arten är ganska svår att upptäcka så är nog antalet småvatten med arten betydligt högre. Det finns en mängd hot mot arten i form av kalhyggen/granplanteringar, trafik, exploatering av småvatten och byggen som kapar spridningsvägar. Europeiska studier visar att det behöver finnas runt 1 damm/småvatten per km² för arten ska kunna sprida sig. Den större vattensalamandern bör ses som en art med högt signalvärde och alla bekräftade lekvattnen bör skyddas (Artdatabanken, 2022).

Den större vattensalamandern är ganska ovanlig och alla vatten där den förekommer bör bevaras.

Långbensgroda

Långbensgrodan vill ha variationsrika öppna till halvslutna miljöer med lövskog och grunda småvatten. Ofta ligger lekdammar i betesmarker. För övervintringen kan stenmurar, stenrösen, samlingar med död ved, intill gamla byggnader eller under rotvältor nyttjas om platserna är frostfria. Vid tillfällig milda perioder med flertalet plusgrader på vintern kan grodorna vakna och börja röra på sig och de kan få svårt att på nytt övervintra. De kan röra sig långt till lekvatten, under milda vintrar kan leken starta redan i februari-mars. Äggen läggs i en romklump, en per hona, och fästs på en växt eller gren en bit under ytan. Artens kärnområde är Blekinge-Öland. Arten har ökat och vid rödlistan 2026 kommer statusen nära hotad att ändras till livskraftig.

Långbensgrodan är en typisk lövskogsart och har en liten utbredning i landet.

Miljöerna i Gullabo socken

Miljöerna runt Gullabo får betecknas vara starkt präglad av dagens skogsbruk. Under de senaste åren har hyggen blivit vanligt förekommande. Skogsbruket har påverkan på hydrologin och vid högflöden blir vattnet mycket brunt från humusämnen. Trots detta finns välbevarade marker med äldre träd, betesmarker och småskaligt brukande kvar på sina håll. Några platser som här kan nämnas är Magdegärde, Kyrkebo, Binnaretorp, Glosebo, Juansbo, Degerhyltan, Törnemåla och Skörebo. Här finns öppna och hävdade marker med större ljusinsläpp och mer näring som både flora och fauna gynnas av.

Typiska skogsmiljöer runt Kyrkebo visas på foton nedan, från december 2017.

Typiska skogsmiljöer vid högflöden, december 2017.

Välhävdade marker i Degerhyltan! Ett av de mest skyddsvärda områden i Torsås kommun! September 2020. Att området fortsätter betas är helt avgörande för att bibehålla naturvärdena.

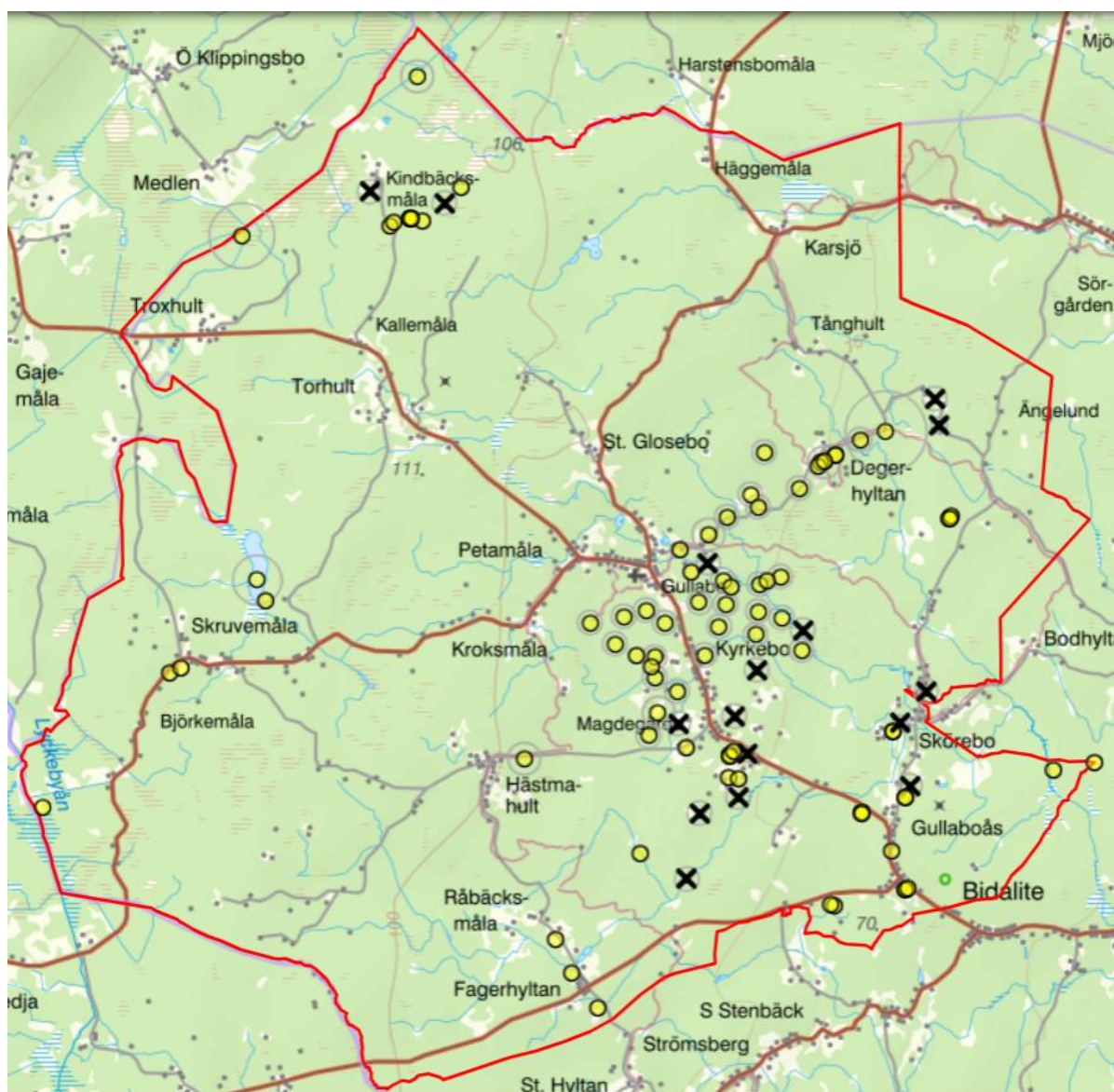
Resultat

Förekomst - Var hittar vi groddjur?

Det förefaller som om grävda eller fördjupade vatten håller mest groddjur runt Gullabo vilket är naturligt i ett torrt område som snabbt torkar ut på försommaren. Flest noteringar finns i de centrala delarna och mot ost och sydost. Detta kan hänga ihop med att detta område håller vattnet lite bättre och det finns mer djupare småvatten här. Det kan också hänga ihop med att landskapet är mer varierat, med lövskogar och fler olika biotoper, här än i andra delar.

Grundvattnet minskar snabbt då vegetationens tillväxt startar vilket gör att vattnet snabbt minskar. Året 2018 var ett omfattande torrår då bäckarna och småvattnen torkade ut i hög grad. Även 2025 var problematiskt då småvatten hade ca halvmetern lägre vatten än normalt i slutet av mars.

Kartan nedan redovisar alla fynd av groddjur mellan åren 2000-2025 i Gullabo socken i Artportalen.

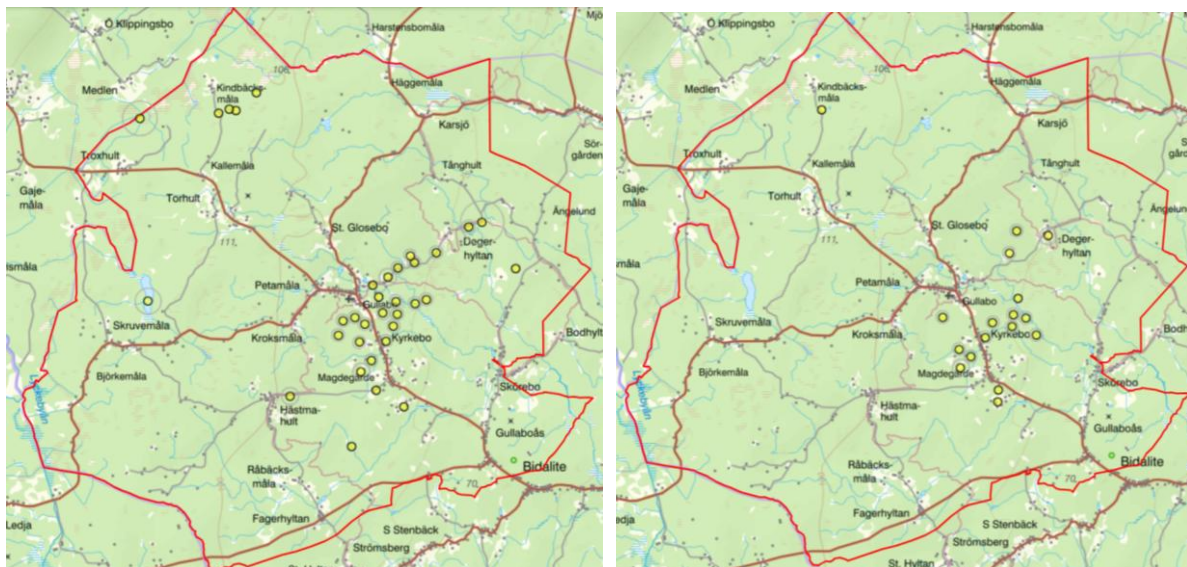
Ganska få fynd av groddjur, speciellt antal lokaler, kan visa att groddjuren har vissa problem eller i alla fall är trängda. Från databasen Artportalen, SLU och Artdatabanken. Gul punkt visar lokal med fynd av groddjur, kryss inga fynd.

Med fynd som undertecknad gjort så var det 49 fyndlokaler med groddjur, 15 lokaler utan något groddjur observerat.

Självfallet är utfallet beroende på var tiden lagts för inventeringen men några viktiga kärnområden kan pekas ut. Dessa är Kyrkebo, Magdegärde, Juansbo samt området mellan Gullabo och Degerhyltan. Utifrån regelbundna cykelturer i området så kan området mellan Gullabo och Degerhyltan pekas ut som viktiga stråk där mycket groddjur rör sig till och från lekplatser. På grusvägen mellan Degerhyltan och Gullabo har många förolyckade djur hittats överkörda. På den större vägen genom Gullabo har undertecknad inte hittat några tydliga vandringsstråk där groddjur körs över. Troligen är antalet lekvatten tillräckliga och delpopulationer så pass avskilda så att vandringar över denna väg inte behöver göras.

Var finns olika arter? Överlappar de eller har de separata vatten?

Vanlig padda, som är en tålig art, var mest utbredd av arterna. Denna fanns i hela det inventerade området. Åkergroda, också den vanlig, fanns främst i Kyrkebo, Magdegärde och Gullabo-Degerhyltan. Vanlig groda hade totalt 64 fynd och åkergroda 32 fynd. Vanlig groda fanns endast med ett fynd, norr om Kindbäcksmåla. Arten är ovanlig i sydöstra regionen. Undertecknad har hittat arten i Emmaboda kommun annars.

Vanlig padda till vänster och åkergroda till höger.

Långbensgroda noterades i Kyrkebo, Magdegärde och Degerhyltan med 83 fynd. Fynden fanns på endast 11 lokaler.

Långbensgroda.

Den mindre vattensalamandern utgjorde 8 fyndplatser och 29 fynd. Den större vattensalamandern utgjorde 4 fyndplatser och 17 fynd. Här ses en tydlig överlappning, alltså båda arterna förekommer i samma vatten.

Mindre vattensalamander till vänster och större vattensalamander till höger. Få lokaler och även få fynd.

Lektider och beskrivningar av några viktiga lekvatten

Leken för långbensgrodan, som är den art som leker tidigast av alla grodor, brukar inledas i slutet av mars. Tid då leken inleddes för långbensgroda i områdets vatten var följande per säsong:

2018 – 14 april

2020 – 19 mars

2021 – 16 mars

2022 – 30 mars

2025 – 28 mars

Tid då leken inleddes för åkergröda:

2018 – 15 april

2021 – 5 april

2022 – 11 april

2025 – 3 april

För att observera lek av långbensgroda, åkergröda och vanlig padda kan man sätta datumen 30 mars, en vecka senare för åkergröda och ytterligare en vecka senare för vanlig padda. Leken är vissa år utdragen och pågår åtminstone 1-2 veckor.

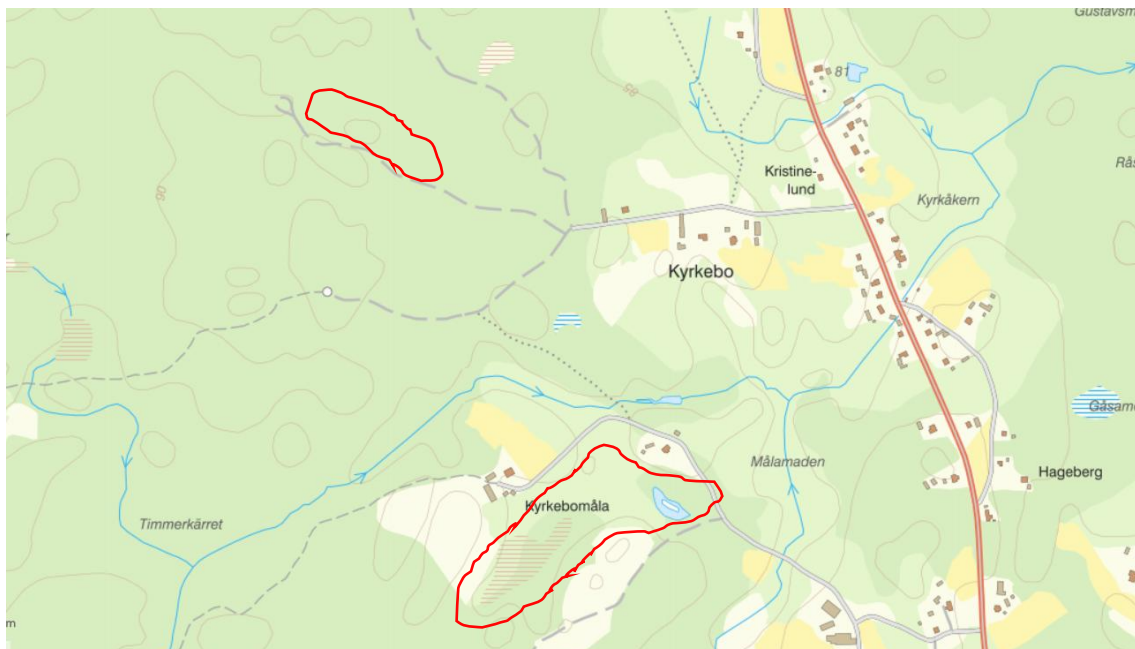
Långbensgrodan började året 2020 lägga ägg i mitten av mars månad, vilket är tidigt. Lek noterades i en damm vid Magdegårde 19 mars, då vuxna djur, spel (lockrop) och romklumpar noterades. Så sent som 27 maj observerades en utkläckt äggklump i en av dammarna.

Både långbensgrodan och den större vattensalamandern tycks vara ganska kräsna gällande valet av lekvatten. Där dessa arterna hittades finns växlande öppna och skuggiga områden och det är klarare vatten samt något djupare. Det senare är säkert viktigt då grunda vatten snabbt torkar ut i detta område. Vatten där det finns vattendjup på 1,5 m, i mars, tycks föredras. I slutet av maj månad hade de bästa vattnen fortfarande ca 50 cm vattendjup. Vid en inventering 2020 i Kalmar kommun noterades ett medeldjup på 70 cm i småvatten där långbensgroda lagt ägg (Månsson, 2020).

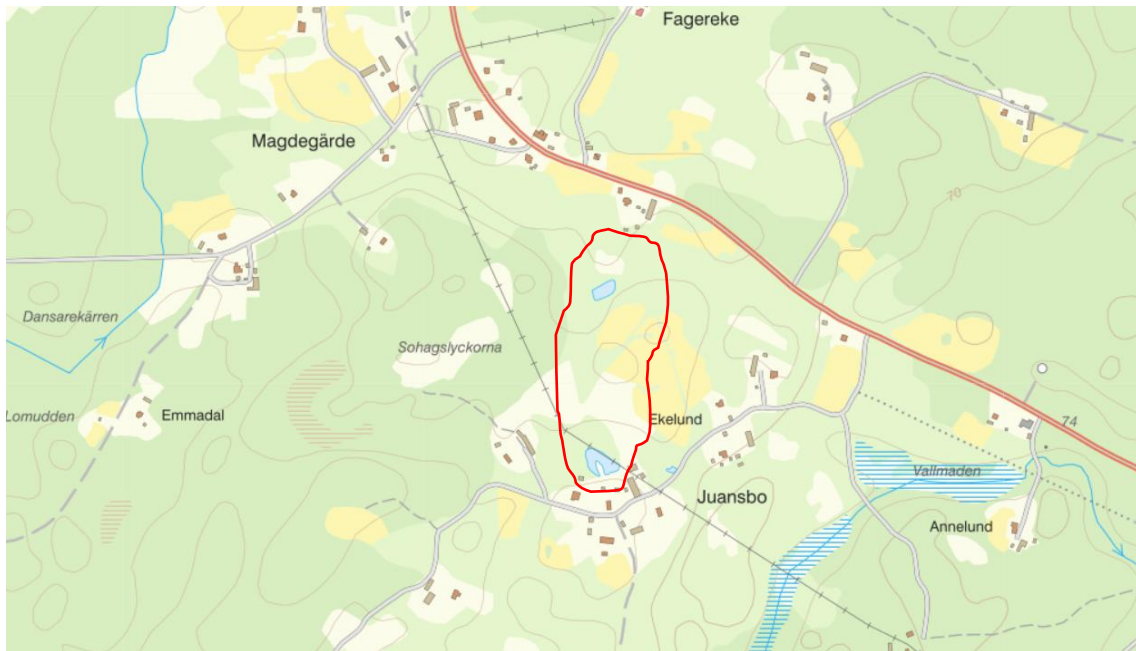
I Degerhyltan noterades 2020 hela 150 äggklumpar från långbensgroda i ett småvatten. Detta visar att det är minst 150 honor som lekt i dammen. Arten har ökat i sydöstra Sverige (Skåne, Blekinge, Öland och södra Kalmar län) som helhet under senaste åren och i denna damm har undertecknad räknat romklumpar sedan 2017:

Damm i beteshage Degerhyltan: 2017: 25 ägg 2018: 32 ägg 2019: 66 ägg 2020: 150 ägg 2021: 38 ägg 2022: 98 ägg 2023: 47 ägg 2024: 31 ägg 2025 7 ägg

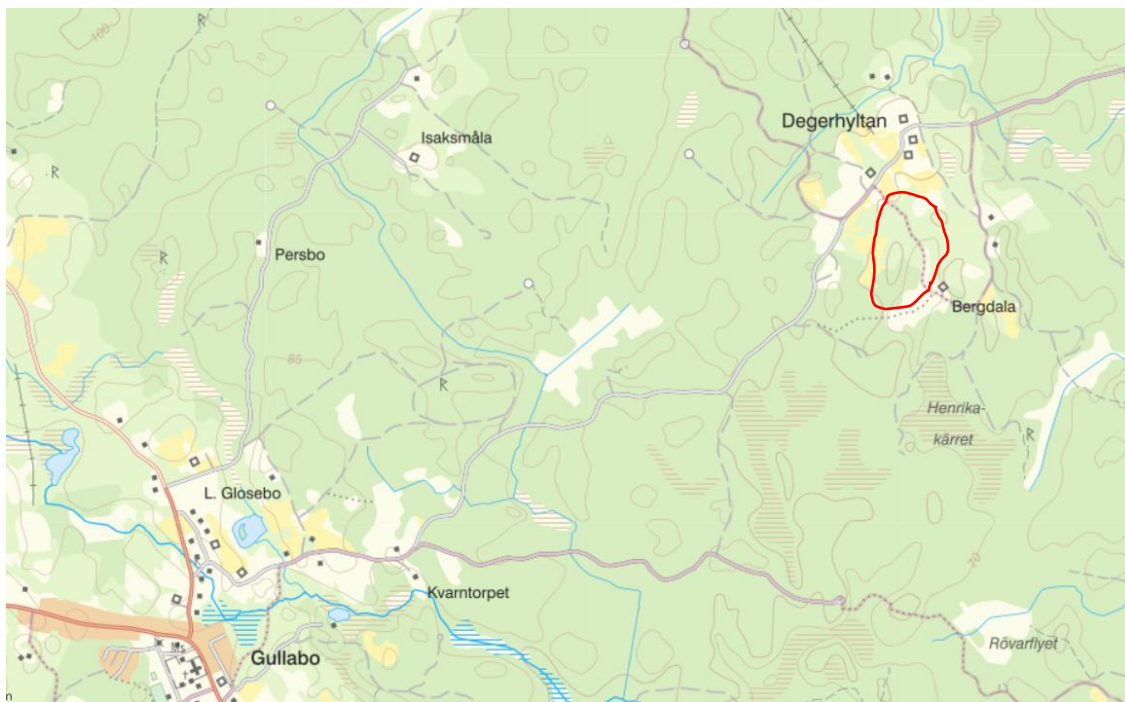
Några av de viktigaste lekområdenas lägen redovisas nedan.

Dammar och småvatten vid Kyrkebo och Magdegärde. Lövskog dominerar runt vattnen och vattendjupet uppgår till 1-1,5 m vid högvatten.

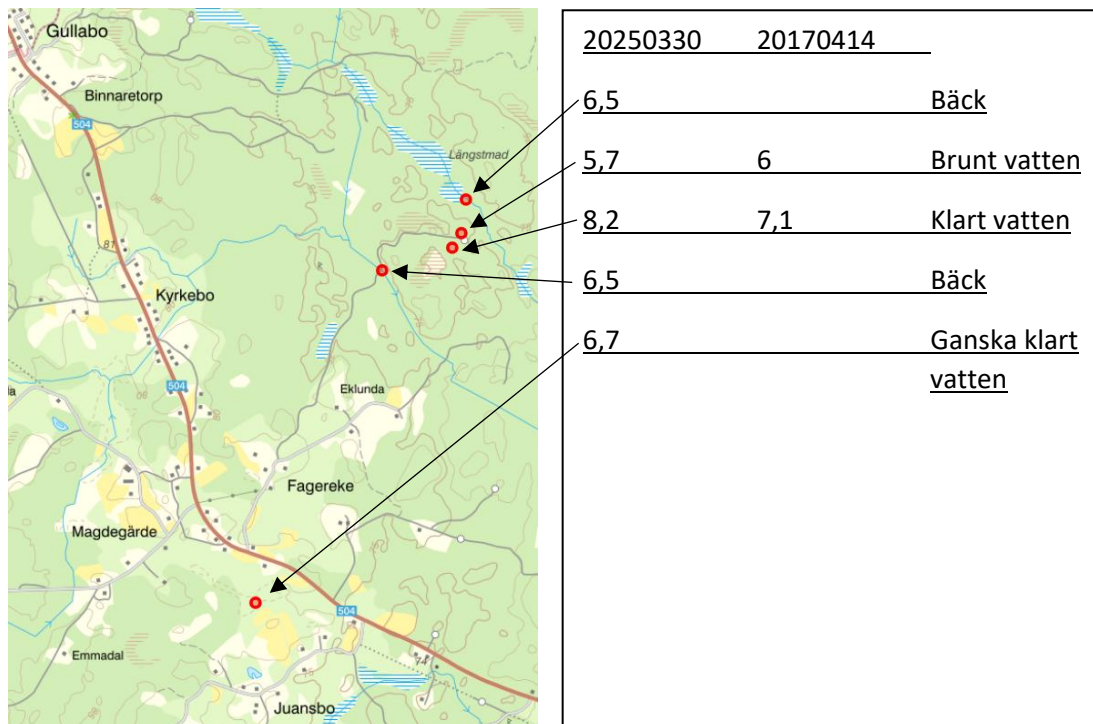
Dammar vid Juansbo. Betade marker och lövskog. Vattendjup 1-1,5 m vid högvatten.

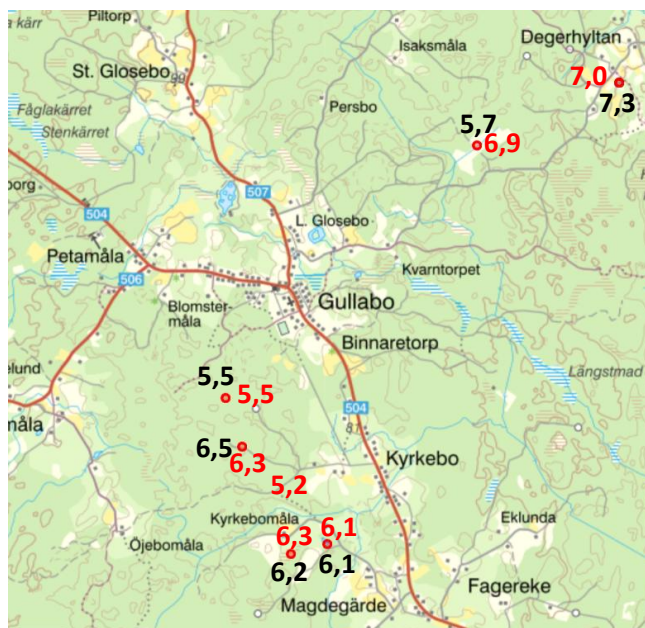
Damm i betesmark vid Degerhyttan. Vattendjup 1-1,5 m vid högvatten. Mycket passande för långbensgroda.

Har surheten/pH (vattenkemi) någon betydelse?

Troligen har pH stor betydelse. Undertecknad har genomfört några pH-mätningar. I närbelägna vatten, som inte håller några groddjur, kan det skilja över en pH-enhet, det är alltså 10 gånger surare. pH har mätts vid flertalet vatten 2017, 2022 och 2025. Dessa redovisas nedan.

11 april 2022 och 3 april 2025 uppmättes följande pH i vattnen:

I Kindbäcksmåla mättes pH i tre vatten till mellan 6,7-7,1.

pH verkar ha betydelse. För långbensgrodan verkar pH över 6 vara ett krav, det bästa vattnet har pH runt 7. Åkergrodan klarar lägre pH, ner till dryga 5 kan den leka i visar dessa data.

Diskussion

Den större vattensalamandern noterades i endast 3 vatten, vilket är 6 % av vattnen/lokalerna. Å andra sidan höll ett av de två vattnen minst 20 individer av arten (samt 40 st mindre vattensalamander). I Kalmar läns inventering 2009 var andelen vatten med arten 31 %. Denna siffra går inte att jämföra helt för den inventeringen var specifikt inriktad på större vattensalamander och det handlade om inventering i hela länet. Denna inventering visar att det finns få vatten med större vattensalamander i Gullabo med omnejd vilket kan ha att göra med att vattnen torkar ut snabbt på våren. Endast några få djupare dammar höll vatten in i juni. Vattnen bör hålla vatten i alla fall in i till juli månad.

Den mindre vattensalamandern verkar vara något mera utredd i området, men även här handlar det om få vatten.

Inventeringen visar flera intressanta resultat om var arterna finns och deras biotopval. För att gynna groddjuren bör fler småvatten som är lite djupare skapas. Man bör även undersöka om befintliga småvatten kan fördjupas. Utifrån denna inventering finns flera kärnområden där nya småvatten kan skapas och på så sätt skapa större spridningsområden. Fler småvatten kan skapas genom att gräva ut nya dammar. Görs detta med en strategi kan dessa dammar betyda mycket för groddjuren. Det behövs inga stora vatten för groddjurens lek, det räcker många gånger med 10x10 m. Undertecknad har observerat lek i mycket små vatten, endast runt 1x1 m.

Röjning av uppväxande sly runt vattnen är viktigt så att inte dammens yta skuggas helt. I en damm där långbensgroda noterades leka har det röjts runt dammen. Man får en känsla av att groddjuren svarar snabbt på åtgärden. En sak som observerats är att flera av de bättre vattnen håller på och växer igen, säkert har sly som sälj fått en skjuts efter torråren. En annan sak som noterats är att vattenfärgen tycks vara viktigt vilket kan ha att göra med att groddjuren inte väljer alltför humusrikt och surt vatten. Utifrån undertecknads erfarenhet bör vattnet ha ett siktdjup på minst 0,5-1 m.

Följande åtgärdslista kan sättas upp utifrån rapportens resultat:

- Eftersträva ett variationsrikt landskap för att gynna groddjuren. Bra exempel på detta finns runt Degerhyltan, Kyrkebo och Magdegärde.
- Vattnet bör under vintern/tidig vår hålla ett pH över 6.
- Röj kontinuerligt runt dammarna eller i bästa fall ha betande djur.
- Anlägg nya småvatten. Ett bra riktvärde är 1-1,5 m djupa. De behöver inte vara stora.
- Återvätning kan vara en användbar metod.

Det förefaller som om habitatkvalitet är viktigt för groddjuren. Detta innebär att det finns stora möjligheter att gynna arterna med ganska små medel. Groddjuren är en bra grupp arter att jobba med då åtgärder kan skapa mervärden såsom vattenhållande effekter och gynnande av den totala biologiska mångfalden.

Groddjurens status har dessa tio åren belysts i Gullabo socken, Torsås kommun. Statusen för groddjuren är relativt god som överensstämmer med nationella uppföljningar. Genom inventeringen finns ett underlag som kan följas upp kommande år. Kommande utmaningar är skogsbrukets inverkan på landskapet, gårdars nedläggning (mer igenväxning) och förändrat klimat. Denna inventering bedöms inte fånga upp dessa delar då dessa faktorer ännu bara har inletts. Det är således viktigt att fortsätta följa upp groddjuren i en framtid.

Lekvatten för långbensgroda i Juansbo, i slutet av mars 2020. Foto: C-J Natur

Lekvatten för långbensgroda i Degerhyllan, foto 4 april 2020, foto: C-J Natur

Damm där långbensgrodan leker. 2019-03-24. Ett sand/grustag med klart vatten och högt pH.

Degerhyltan 2019-04-14. Notera hur öppen och fin hagmarken är.

Referenser

Månsson, C-J. 2020. Inventering av groddjur i Kalmar kommun.

Månsson, C-J. 2017-2025. Mätningar av pH.

Länsstyrelsen Kalmar. 2009. Inventering av större vattensalamander i Kalmar län 2009.

SLU och Artdatabanken. 2025. Artportalen.

Samtliga foton Carl-Johan Månsson

Groddjurens status har dessa tio åren belysts i Gullabo socken, Torsås kommun. Statusen för groddjuren är relativt god som överensstämmer med nationella uppföljningar. Genom inventeringen finns ett underlag som kan följas upp kommande år. Kommande utmaningar är skogsbrukets inverkan på landskapet, gårdars nedläggning (mer igenväxning) och förändrat klimat. Denna inventering bedöms inte fånga upp dessa delar då dessa faktorer ännu bara har inletts. Det är således viktigt att fortsätta följa upp groddjuren i en framtid.